

GLOBALNA POLITIKA SJEDINJENIH AMERIČKIH
DRŽAVA 2001–2012.

Svetlana Đurđević-Lukić, *Globalna politika Sjedinjenih Američkih Država 2001–2012*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2013, 178 str.

Knjiga *Globalna politika Sjedinjenih Američkih Država* predstavlja zanimljiv pregled američke spoljnopoličke misli i prakse na početku 21. veka, uz poseban osvrt na Zapadni Balkan pri kraju knjige. Autorka je nastojala da razmatranje ovog relativno kratkog perioda (2001–2012) učini podesnim za izvođenje širih zaključaka, tako što ga je dovela u vezu sa od ranije prisutnim teorijama, tradicijama i poimanjima velike strategije.

Da bi postigla ovaj cilj, ona u prvom delu knjige daje dobar pregled glavnih američkih (a time i svetskih) teorijskih škola mišljenja (realizam, liberalizam i idealizam), kao i pojedinih konkretnih teorija u okviru njih. Naglasak je na onim teorijama koje su imale najveći uticaj na američku spoljnopoličku praksu, bilo da se ona rukovodila njima, bilo da su je one kritikovale. Pored teorija, knjiga se bavi i tradicijama sagledavanja nacionalnog interesa SAD, koje su dobile imena po nekadašnjim američkim predsednicima (Hamiltonovci, Džefersonijanci, Vilsonijanci i Džeksonijanci), a utiču na današnja poimanja američkog nacionalnog interesa. Konačno, tu je i pregled velikih strategija SAD, koji polazi od čuvene Pozen-Rosove klasifikacije (primat, neo-izolacionizam, kooperativna bezbednost i selektivno angažovanje). Nekim od značajnih knjiga koje se bave američkom spoljnom politikom, autorka je dala poseban prostor (autori su Mandelbaum, Fukujama, Snajder i Mensfeld), a u kontekstu značajnih tema u ovom periodu: viđenja SAD kao moderne imperije, uspona neokonzervativizma, ograničenja teorije demokratskog mira. Što se konkretnih spoljnopoličkih strategija tiče, naglasak je stavljen na Strategiju nacionalne bezbednosti, kao najznačajniji dokument strateškog tipa u SAD, i to na: Bušovu iz 2002. (u manjoj meri onu iz 2006) i Obaminu iz 2010. Upravo u analizi ovih dokumenata vidi se nit koja ih spaja sa pomenutim teorijama, tradicijama i velikim strategijama.

Praktični deo knjige bavi se periodom od 11. septembra 2001, pa do izbijanja „Arapskog proleća“, što su po autorki događaji koji se „po svojoj neočekivanosti čak i za najprilježnije analitičare međunarodnih odnosa mogu porediti jedino sa padom Berlinskog zida i realsocijalizma“. Novi globalni rat protiv terorizma, proizišao iz Bušovog odgovora na 11. septembar, ostavio je značajne posledice na demokratiju i upravljanje, čemu

je u knjizi posvećeno dosta prostora, kao i razvojnoj pomoći kao elementu spoljne i bezbednosne politike SAD. Naglašavaju se problemi u korišćenju militarističkog pristupa uspostavljanju demokratije, na uštrb ili u direktnoj koliziji sa diplomatskim i razvojnim podsticajima, iako se deklarativno američka politika zasniva na sinergiji ove tri dimenzije spoljnopolitičkog delovanja, tzv. „3D politici“ (*defence, diplomacy, development*). I u ovom odeljku dat je omaž značajnim naslovima iz ovog perioda (autori Fukujama, Marten), a u vezi sa mogućnošću izgradnje država (*state-building*), spoljnom intervencijom i korišćenjem iskustava iz ranijih kolonijalnih faza delovanja i mirovnih operacija. Obamin period je nešto manje obrađen, pa tako u knjizi ne vidimo detaljniji osvrt na pomenuto „Arapsko proleće“. Naglasak je na povratku diplomatiji, unutrašnjim ograničenjima za spoljnopolitički zaokret, kao i pitanjima ratova, raketnih sistema i multilateralizma.

Odeljak o Zapadnom Balkanu je, pak, veoma detaljan i verovatno najzanimljiviji za naše čitaoce. Autorka analizira mesto i značaj Zapadnog Balkana u savremenoj američkoj spoljnoj politici, te konkretne poteze koje administracija SAD poslednjih godina povlači prema regionu. Naglasak je na američkim prioritetima koji se ne menjaju sa promenom administracije u Beloj kući, a to su jačanje nezavisnosti Kosova, održavanje kompromisa u BiH zarad učvršćivanja Bosne kao države, kao i generalna podrška zemljama regiona na putu u EU.

Opšti zaključak knjige je da se na početku 21. veka svet promenio u smislu da je postao „manje američki“, što se pojavilo ujedno i kao podsticaj promene koju je Obama pokušao da unese u spoljnu politiku SAD, i kao ograničenje za tu promenu. Uzimajući knjigu u celini u obzir, možemo da zaključimo da ona predstavlja dobru polaznu osnovu za istraživanje savremene spoljne politike SAD, pogotovo na našim prostorima, gde se naučne monografije i radovi koji se ovim pitanjem sveobuhvatno bave ipak ne viđaju često. To je razlog što je preporučujemo čitaocima časopisa *Međunarodna politika*.

Vladimir TRAPARA